

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושיין

תוכן

- א. סימפון בעבדים לית ליה אי מומין שבגלוי הוא הא קא חזי ליה אי משום מומין שבסתר מאי נפקא ליה מיניה למלאכה קא בעי ליה לא איכפת ליה..... 1
- א. נמצא גנב או קוביוסמוס הגיעו ... לסמים מזויין או נכתב למלכות הנהו קלא אית להו 2
- א. איכא בינייהו קיבל מסר והלך..... 3
- ב. כל כסף האמור בתורה כסף צורי ושל דבריהם כסף מדינה..... 3
- ג. שבועת הדיינין הטענה שתי כסף וההודאה שוה פרוטה..... 4
- ד. והרי מעשר ... הפורט סלע ... והרי הקדש דכתיב ונתן הכסף וקם לו ... שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל..... 6
- ה. קידושי אשה ... בפרוטה ובשוה פרוטה..... 8
- ו. חמש סלעים של בן..... 9
- ז. שלשים של עבד..... 9
- ח. חמשים של אונס ושל מפתה..... 10
- ט. מאה של מוציא שם רע..... 10
- י. כולם בשקל הקודש במנה צורי..... 10
- יא. ושל דבריהם כסף ... התוקע לחבירו נותן לו סלע ... ולא תימא מאי סלע ארבע זוזי אלא מאי סלע פלגא דזוזא..... 11

דף יא.

א. סימפון בעבדים לית ליה אי מומין שבגלוי הוא הא קא

חזי ליה אי משום מומין שבסתר מאי נפקא ליה מיניה

למלאכה קא בעי ליה לא איכפת ליה

כבר התבאר במסכת כתובות דף נז: שעבד או שפחה¹ אין בהם טענות מומין שאין מבטלין אותן ממלאכתן, והם שקראום חכמים סימפון, לפיכך אמרו המוכר עבד או שפחה לחבירו אין הלוקח יכול להחזירו לומר שהוא

¹ שו"ע ונו"כ חו"מ רלב י

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

מקח טעות מפני שיש בו סימפון. שממה נפשך אם היה סימפון מום זה בגלוי הרי כבר ראוהו ומחל, ואם הוא אינו בגלוי כגון שיש בו שומא כלומר יבלת בבשר, בכל מקום שנמצא בבשרו אפילו בפניו². או נשיכת הכלב או ריח הפה או החוטם וכיוצא בהם, הואיל ואינו מבטלו ממלאכתו אינו מחזירו, שאין העבדים לתשמיש המטה אלא למלאכה ומה איכפת לו בסימפון זה.

אולם אם נמצא בו שחין רע או חולי המתיש כוחו או שהיה נכפה או משועמם, הרי זה מום מפני שמבטלו ממלאכתו. וכן אם נמצא בו צרעת וכיוצא בו מן הדברים המגואלים הרי זה מום, מפני שנפשו של אדם קצה מהם משום אנינות דעתם, ונמצא שאינו מתעסק לו במלאכת אכילה ושתייה.

א. נמצא גנב או קוביוסטוס הגיעו ... לסטים מזויין או

נכתב למלכות הנהו קלא אית להו

עוד התבאר שם דף נח. שהמוכר עבד³ או שפחה לחבירו אם נמצא העבד לסטים מזויין שהורג נפשות, הרי זה מום המאבד את כולו מפני שהמלך תופש אותו והורגו, המכירה בטילה ומחזירו. וכן אם נמצא מוכתב למלכות, כלומר שכבר חטא למלכות עד שהמלך צוה וגזר עליו שכל מוצאו יחרגנו, הרי זה מום והמכירה בטילה ומחזירו, מפני שהמלך תופשו למלאכתו בכל עת שירצה.

אבל אם נמצא גנב, או חוטף או גונב נפשות, או בורח תמיד, או זולל וסובא וכיוצא בדברים אלו, וכן משחק בקוביא, אין הלוקח יכול לחזור בו, שכל העבדים הם בחזקת שיש בהם כל הרעות הללו, אלא א"כ שפירש, ויש אומרים שגונב נפשות הוי כמו מוכתב למלכות והרי הוא מקח טעות.

שכר שפחה ונודע לו שקודם שבאת לביתו היתה זונה, ואחיה טוען מאחר שאינה מעוברת מה איכפת לך י"א⁴ שיש לחשוש מאחר שטעמה טעם איסור, צריכה שימור שלא תצא חוצה בלילה ושלא ימשכו פוחזים לביתה, ויש כמה חששות. אולם אם נאנסה חייב לקיימה. ואפשר גם בנתפתתה פעם אחת בדרך מקרה, וידוע שכל ימיה היתה צנועה מקודם לזה וגם אחרי כן, מחויב בעה"ב להחזיקה, רק לא תקל ראשה

² סמ"ע שם כא

³ שו"ע ונו"כ חו"מ רלב י

⁴ עיין בתשובת חות יאיר סי' רי"א

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

ולא תצא מביתה רק ברשות בעה"ב, וי"א⁵ שכיון שמצינו מבואר בכמה משניות ששפחה היא בחזקת זונה. אין זה מום ואינו יכול לחזור בו.

במה דברים אמורים⁶ בעבד כנעני שיש בהם כל הרעות, אבל בעבד ישראל לא. והרי אלו מומים וחוזר בו הלוקח, וא"צ ליתן כפועל בטל.

א. אינא בינייהו קיבל מסר והלך

עוד התבאר שם שבת ישראל שהתקדשה לכהן, גם אם הגיע י"ב חדש שצריכה להמתין לנשואין, ולא נשאה עדיין, ואפי' אם מסרה האב לשלוחי הבעל להוליכה לחופה שכבר אינה בבית אביה ג"כ אינה אוכלת בתרומה, שחששו שמא תאכיל לשלוחי האב בדרך כיון שעדיין אינה בבית בעלה⁷. וי"א⁸ שאם מסר האב לשלוחי הבעל אין לחוש לשמא תשקה לשלוחים אלא שאסור מטעם אחר שמא ימצא בה מום ויתבטל הקדושין, ולדעה זו אם קיבל עליו הבעל שאפי' אם יש בה מומים מסכים, אוכלת תרומה שאין כאן משום מום וגם לא משום שמא ימזנו לה כוס ותשקה לאחי' ואחיותי' שהרי מסרה לשלוחי הבעל.

ב. כל כסף האמור בתורה כסף צורי ושל דבריהם כסף מדינה

כל כסף⁹ האמור בתורה¹⁰ היא שקל הקדש והוא עשרים מעה, וכל כסף של דבריהם, ממטבע ירושלים, שהיה הסלע שלהן אחד משמנה בו כסף, והשאר

⁵ עיין בתשובת שבות יעקב ח"א סי' קע"ד

⁶ עיין תשובת שבות יעקב שם ומובא בחי' רע"א בשו"ע שם

⁷ ר"י קורקוס ממה שכתב רבנו כאן ובפ"ה ה"ז עד שתכנס לחופה ומה שלא הביא טעם דסימפון דמשנה אחרונה שם נ"ח ב' צ"ל דמפרש כפי' הרשב"א שם דלעולא גם למשנה אחרונה הטעם שמא ימזנו רק דמשנה אחרונה לא ס"ל דמייחד לה דוכתא בהנעת זמן ומדלא אייתי בקדושין ה' א' רק מילתא דעולא וכן ביבמות ס"ח א' קאמר משום דעולא משמע דהלכתא כוותי' ועי' אבני מילואים בתשו' סי' ט"ז. דרך אמונה ציון ההלכה הלכות תרומות פרק ו ס"ק קיט

⁸ עי' בראשונים ובמאירי ואם גם האב הלך עם שלוחי הבעל דעת רש"י בקדושין י"א א' דגם בזה לא חיישי' ומשום שהאב הוא בר דעת לא ישתה וכמש"כ שם בתו' רי"ד ובשיטה לא נודע למי והתו' שם חולקים עליו ע"ש ועי' בעה"ש סי' ע"ז סכ"ו שנסתפק בכהן שאנס בת ישראל שחייב לישאנה בכל אופן ול"ש כאן חשש סימפון אם מאכילה בתרומה באירוסין אם אין הטעם של שמא ימזנו או דלא פלוג רבנן.

⁹ רמב"ם הלכות טוען ונמטען פרק ג הלכה ב

¹⁰ קשה דלהלן עמוד ב' אסיקו בגמרא אלא אי איתמר וכו' כל כסף קצוב האמור בתורה כסף צורי וא"כ היה לו לרבינו לומר כסף קצוב כדאסיקו במסקנא. ואולי בגמ' אמרו כן לרב אסי משום דהקשו מקדושין דהיינו

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

נחושת, אבל המעה היא היתה כסף נקי אפילו בירושלים, והיא כסף של ירושלים.

דף יא:

ג. שבועת הדיינין הטענה שתי כסף וההודאה שזה פרוטה

כתיב בפרשת שבועה במודה במקצת¹¹ (שמות כב פסוק ו, ח, י) כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמר וגו', טענת התובע שנתן כסף שפירושו לפחות מעה כסף¹², והוקש כסף זה לכלים מה כלים שנים¹³ אף כסף שנים, כלומר שתובע שני מעין כסף אשר יאמר כי הוא זה וגו' כלומר שהנתבע מודה במקצת בדבר מה שיאמר עליו זה הוא שנתת לי, ועל כרחך הוא לפחות דבר שזה פרוטה¹⁴, ואז שבעת יקנך תהיה בין שניהם וגו'.

לפיכך אמרו חז"ל¹⁵ שאין מודה מקצת הטענה¹⁶ חייב לישיב עד שיודה לפחות בפרוטה ותהיה הכפירה לפחות שני מעין כסף¹⁷, והיינו שאינו חייב

פרוטה אבל רבינו ז"ל לא הוצרך לבארו דהרי כבר כתב בהלכות אישות דהקדושין הם בפרוטה. לחם משנה שם.

¹¹ שו"ע ונו"כ חו"מ פח א

¹² שאי אתה מוצא כסף מוזכר בתורה פחות ממעה שהוא גרה כדמתרגמינן [שם ל, יג] עשרים גרה עשרים מעין, לפיכך אמרו חז"ל שאין כסף זה פחות ממעה,

¹³ דמיעוט רבים שנים

¹⁴ דפחות מפרוטה קיימא לן הלכה למשה מסיני דמן התורה לא נחשב לכלום, ואינו נופל לומר עליו כי הוא זה שהרי אינו כלום. לבוש שם אולם בסמ"ע כתב הלימוד בתוס' שבועות לט: ד"ה מהומה כלים דבר חשוב [דאפילו בכלי שזה פרוטה יש בו חשיבות, שבא על ידו מלאכה מרובה], אף כסף דבר חשוב, ואינו נקרא כסף חשוב פחות ממעה, וכתיב בתריה [שם ח'] כי הוא זה, ולמד ממנו דלשבועה דמודה מקצת בעינן שנים וגם חשיבות, והיינו על כרחך בסוף בשעת כפירה, דאי לתחילת טענה, כסף דכתב רחמנא למה לי הא יש ללמדו מכלים דהן חשובין [ושמואל פליג ע"ז שם [בשבועות] ארב דאמר הכי, ואמר דלא הוה ידעינן דבעינן כסף חשוב ב' מעין, אבל ק"ל כרב ע"ש], אלא אם אינו ענין לתחילת טענה, תנהו לסוף טענה דהיינו הכפירה צריכין שתהיה דבר חשיבות ותרת, וממילא התביעה היתה יותר דהא מיירי כשמודה לו על תביעתו מקצת, ועיין פרישה ועיין פרישה מה שכתבתי עוד, ודלא כמו שכתב עיר שושן [סעיף א'], אלא כמו שכתבתי והוא מהתוס':

¹⁵ ברמב"ם (פ"ג מטו"נ ד"ב) משמע כפי מה שכתב המ"מ דהכל מדבריהם ואסמכוהו אקרא, ועיין תומים (סק"א)

¹⁶ והיבא דכופר הכל ועדים מעידים שהיב לו פרוטה נראה דבעינן נמי כפירת שתי מעין, כיון דהא דהעדאת עדים חייב שבועה דאורייתא ילפינן בפ"ק דמציעא (ג, א) משום דלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים א"כ כי היבא דבהודאת פיו בעינן שתי כסף הוא הדין בהעדאת עדים. שער משפט א שם עיי"ש

¹⁷ ועיין תומים פח א שסבירא ליה לרמב"ם דבאמת מהתורה נשבעין על ב' פרוטות דקרוי כסף כמו בקדושי אשה, רק חז"ל ראו שלא לפסוק שבועה דאורייתא בכסף מעט, ותקנו שיהיה שני מעין דוקא, וכמו שכתב רש"י גם כן שם בסלקא דעתך (ד"ה והתנן שבועת הדיינין), דהתורה מסרה לחכמים והם באומדן הדעת עשו

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

שבועה מן התורה עד שיתבענו שני מעין ופרוטה והוא מודה בפרוטה וכופר בשני מעין, אבל אם תבעו שני מעין ופרוטה והוא מודה לו בשתי פרוטות, כיון שאין הכפירה שני מעין פטור משבועה, וכן אם הודה בחצי פרוטה לא מיקרי כי הוא זה ופטור משבועה אף על פי שהכפירה היא שני מעין, כיון שאין בהודאה פרוטה.

ובכל מקום שאמרה¹⁸ תורה כסף הוא הדין שזה כסף, לפיכך גם אם לא תבעו כסף דוקא אלא מיני פירות או סחורות והודה לו מקצת שמין הכפירה וההודאה, אם יש בכפירה שני מעין ובהודאה פרוטה אחת חייב.

שיעור הפרוטה משקל חצי שעורה¹⁹ של כסף נקי, ומעה משקל 16 שעורים ושיעור שני מעין משקל ל"ב שעורים כסף נקי. שהוא 1.6 גרם²⁰ כסף צרוף²¹.

ומכך שפרטה²² התורה כלים בפני עצמן והוציאם מכלל כסף ושוה כסף, שמע מינה שבכלים לא בעינן דוקא הודאה פרוטה והכפירה ב' מעין, אלא בתביעת הכלים אפילו הודאה והכפירה בכל שהוא חייב, ואפילו היו עשרה מחטין בפרוטה²³, תבעו שנים והודה לו באחת מהם, חייב. וי"א²⁴ שצריך שיהא בכל אחד לפחות שוה פרוטה, דבפחות מזה לא מחשב ממון וצריך שיהיה הכלי שהודה או שכפר על כל פנים שוה פרוטה²⁵.

כך, וזה פשוט. וזהו כוונתו שמה שהצריכו להיות כפירה טענות ב' כסף, הוא מדבריהם, הכוונה דמהתורה סגי בב' פרוטות, רק חז"ל עשו שיהיה שני מעין ותקנו מעות מדינה ולא של צורי, והוא פשוט ונכון.

¹⁸ שו"ע ונו"כ שם ב

¹⁹ שו"ע ונו"כ שם י, שמשקל השקל 320 שעורה. בזמן בית שני הוסיפו עליו ועשו את משקלו 384 שעורה, דהיינו תוספת של 1*5, והוא המטבע הנקרא סלע בתלמוד. "הסלע ארבעה דינרין והדינר שש מעין, ומעה היא הנקראת בימי משה גרה, ומעה היא שני פונדיונין ופונדיון שני איסרין." האיסר – שמונה פרוטות, ומשקל הפרוטה – חצי שעורה כסף.

²⁰ לפי חשבון גרם א' של כסף צרוף הוא ארבעים פרוטות כיום שנת התשפ"ג גרם כסף נע בין 2.44 ועד 3.26 ש נמצא שוה פרוטה הוא לערך 8 אג.

²¹ חזון איש יורה דעה הלכות פדיון בכור – סימן קפב אות יט ד"ה ושמעתי מפי נאמן וז"ל "ושמעתי מפי נאמן ששקל את הגר"ם ומשקלו כ' שעורות, ונמצא לפ"ז דיי"ח גר"ם הוא לוט קיסר וצ"ו גרם כסף צרוף הוא שיעור ה' לוט ושליש ועולה אלף תתק"ך שעורות ופודין במטבעות בתורת שוה כסף לפי השער של כסף צרוף ושמעתי דעכשו גרם כסף שיש בו סיג מ"ז אחוז למאה ניקח בשני מיל וחצי ונמצא גר"ם כסף צרוף ג' מילים פחות משהו, ונמצא שיעור פה"ב רפ"ח מילים שאפשר לקנות בזה צ"ו גר"ם כסף מזוקק, ושיעור פרוטה אחד מ"ג ושליש במיל שהרי בג' מילים קונים גר"ם כסף צרוף משקל כ' שעורות שהן ארבעים פרוטות, ואמנם השער עתיד להשתנות וצריך לחקור תמיד על השער" ועיין ה' תרו"מ שנדפס ע"פ מרן ז"ל בסוף קונטרס ה' כלאים ערלה, ועיין תחומין יז, תשנ"ז, 414 – 399 כותר: משקל השקל לפדיון הבן מפרופ' אברהם יהודה גרינפילד

²² שו"ע ונו"כ שם ג

²³ דעת רב האי משפטי השבועות שער א' ח"א, ורמב"ם פ"ג מטוען ה"ה

²⁴ הרא"ש שבועות פ"ו סי' ד ובטור, בסמ"ע ה. וכן דעת הרמב"ן [שם ל"ט ע"ב ד"ה ה"ג], וכן כתבו התוספות בשבועות [ל"ט ע"ב ד"ה מה] ובקדושין דף י"א ע"ב [ד"ה והרי] בשם ר"י. ש"ך שם ב

²⁵ ש"ך ג

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מידושי

ד. והרי מעשר ... הפורט סלע ... והרי הקדש דכתיב ונתן הכסף וקם לו ... שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל

כבר התבאר לעיל דף ה. שאין²⁶ פודין²⁷ פירות מעשר אלא בכסף, כלומר מטבעות²⁸, שנאמר וְצִרְףְּהָ הַכֶּסֶף (דברים יד פסוק כה), ועל כל המטבעות יכול לחלל לבתחלה, אפי' על של נחשת או של שאר מיני מתכות, וכן על המטבע של זהב²⁹, ונראה דה"ה מטבע של עץ או של חרס³⁰ אם הוא יוצא בהוצאה³¹. וכן אם פדה לעצמו והוסיף חומש לא יהיה החומש אלא כסף בקרן.

וחוץ לירושלים בזמן הבית, מדרבנן אין מחללין מעות³² מעשר שני על מעות אחרות³³, ואם עבר וחילל הרי אלו מחוללין.

אבל בתוך ירושלים³⁴ יכול לחלל כסף על פרוטות³⁵, כדי שיהא לו קל לקנות בזה מאכל.

²⁶ רמב"ם הלכות מעשר שני ונטע רבעי פרק ד הלכה ט

²⁷ והא דמחללין פירות על פירות צריך לומר שיש חילוק בין פדיון לחילול דבזמן שבא עליו בתורת פדיון אין פודין אלא בכסף ואומר הרי פירות הללו פדויין בכסף זה וכן נוסח הברכה על פדיון מעשר אבל כשבא עליו בתורת חילול מחלל אפי' על פירות אחרים וכן נוסח הברכה על חילול מעשר. רדב"ז שם

²⁸ חזו"א דמאי סי' ג' סק"ב ועי' בס' המעשר והתרומה פ"א בביאורו סקס"ז

²⁹ ונראה דבמקומות שאין מטבע של זהב יוצא בהוצאה ואין עושין אותו אלא לנוי א"א לחלל עליו

³⁰ חזו"א דמאי סי' ג' סק"ב ועי' בפ"ת יו"ד סי' ש"ה סק"ז

³¹ ואף על גב דמטבעות בזה"ז אין להן שיווי עצמי מ"מ כיון שיש בהן שיווי משום שהן מטבע שפיר חשיב שיווי ולפ"ז פודין אף במטבע של נייר אלא שאין עושין מעשה במה שלא שמענו מרבתינו ואפשר דלא ליתי לזלולי בפדיונו אין לעשות כן וצ"ע. דרך אמונה שם ס

³² רמב"ם שם הלכה ה

³³ ועיי"ש ובדרך אמונה לה שנחושת על כסף מללין דנחושת גבי כסף חשיב פירות וכן אם מחמת טורח הדרך מחללין על הנרי זהב.

³⁴ ב"מ מ"ה א' וע"ש בריטב"א החדשות.

³⁵ דאע"ג דאין מחללין בירושלים אלא על פירות מ"מ על פרוטות נחשת מחללין שא"א לקנות פירות בסלעים של כסף רק בפרוטות והוי צורך הפירות. כמבואר בתוס' ב"מ מ"ה א' וכ"כ שאר הראשונים שם ועי' בחי' הרשב"א שם.

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

הפורט סלע³⁶ של כסף ממעות מעשר שני³⁷ על המעות של נחשת³⁸. לא יחלל כולה על מעות נחשת³⁹ אלא יחלל על שקל שהוא חצי סלע, מעות כסף⁴⁰, והחצי השני כשיעור שקל מעות נחשת⁴¹. וי"א⁴² שמותר לפרוט הכל בין פרוטות על סלע חוץ לירושלים, ובין סלע על פרוטות בירושלים.

ובזה"ז שמעות⁴³ מע"ש משליכין לים שלא יבא לידי תקלה, מותר לחלל כסף על נחשת, ובזמנינו שאין לנו מטבע כסף וכל המטבעות הם כמו נחשת על נחשת, מ"מ מותר לחלל את המטבע הגדולה על מטבע⁴⁴ יותר קטנה⁴⁵.

ההקדשות⁴⁶ אין פודין אותן לא בקרקע, ולא בעבדים שהרי הוקשו לקרקעות, ולא בשטרות שאין גופן ממון, שנאמר⁴⁷ (ויקרא כז פסוק יח – יט) וְחָשַׁב לוֹ הַכֹּהֵן אֶת הַכֶּסֶף וְגו' כֶּסֶף עֶרְכָּךְ עָלָיו וְקָם לוֹ. אחד הכסף ואחד שאר המטלטלין ששוין כסף ואפילו סובין⁴⁸.

³⁶ רמב"ם שם פרק ה הלכה יד

³⁷ במשנה מסכת מעשר שני פרק ב משנה ח הפורט סלע ממעות מעשר שני בית שמאי אומרים כל הסלע מעות וב"ה אומרים שקל כסף ושקל מעות רבי מאיר אומר אין מחללין כסף ופירות על הכסף וחכמים מתירין, ורוב המפרשים ס"ל שב"ה מחמירים וכדעת הרמב"ם כאן וב"ש מתירים שכל הסלע מעות אך עיין בשנות אליהו שם שפירש שב"ש מחמירים וז"ל בש"א כל הסלע כו'. פ"י שאסור להחליף מן מעות נחושת שלו על סלע של כסף עד שיהא בעד כל הסלע מעות נחושת אבל אם יש ביניהם קצת מעות כסף אסור להחליף כי אסור להחליף כסף על כסף וב"ה מתיר אפי' שקל מעות ושקל כסף מחמת שרוצה להחליף המעות מותר ג"כ הכסף. ³⁸ בין בירושלים, שמותר כנוכר, בין חוץ לירושלים בשעת הדחק כנוכר ברמב"ם שם פ"ד ה"ז.

דרך אמונה הלכות מעשר שני ונטע רבעי פרק ה הלכה יד

³⁹ דביון דכסף חשיבא טפי מנחשת לא התירו לחללה כולה על הנחשת, אלא ישייר עכ"פ חציה כסף ואח"כ כשיצטרך עוד פעם לחלל בירושלים יחללנה עוד הפעם ואם יש לו מאה סלעים יחלל מכל א' חציו וי"א שיכול לחלל חמשים מהם וישאיר חמשים בכסף. דרך אמונה שם פה ועיי"ש ס"ק פז טעמים אחרים שהוזכרו במפרשי המשנה.

⁴⁰ ואף על גב דאין מחללין כסף על כסף אפי' מדוחק כאן אנב שצריך לחלל חציו על נחשת התירו גם חציו השני על הכסף חזו"א דמאי סי' ג' סק"ב ועי' בשנו"א.

⁴¹ כ"ז לכתחלה אבל בדיעבד אם חילל הכל מחולל.

⁴² תוס' ב"מ מ"ה א' דב"ה לקולא וכ"ד הרשב"א שם וכ"ד הגר"א בשנו"א.

⁴³ חזו"א דמאי סי' ג' סק"ד

⁴⁴ אף על גב שאין מחללין נחשת על נחשת אפי' מדוחק כנ"ל כיון דבדיעבד מחולל כאן שיש הפסד מרובה הוי כדיעבד ועוד שבזה"ז שמחללין שוה מנה על פרוטה ל"ש חומרות אלו

⁴⁵ והרוצה להחמיר ולצאת מן הספק יחלל ביחד עם פירות דהיינו שישאיר בפירות מע"ש ש"פ כשמחלל המע"ש [שיאמר מה שיותר מש"פ יהא מחולל על המטבע שיחדתיה לחילול מע"ש] ומע"ש ש"פ שיש בפירות אלו עם המע"ש שיש במטבע הגדולה חוץ מפרוטה חמורה שבו יהיו שניהן מחוללין הם וחומש שלהם על המטבע הקטנה חזו"א שם ובקו' ה' תרו"מ שהדפיס ר"ז שפירא ז"ל ע"פ מרן. ובדרך אמונה שם פרק ד הלכה ה ס"ק לו

⁴⁶ רמב"ם הלכות ערכין וחרמין פרק ז הלכה א

⁴⁷ הרמב"ם שם שם הביא פסוק ונתן את הכסף והוא כלשון הנמ' כאן וקידושין נד: אולם אין פסוק זה בכל המקרא. ועיין קרית מלך שם

⁴⁸ עי' תו"כ בחוקותי פ"א ה"ז מנין לרבות דבר המטלטל כו' ופ"ב ה"א לרבות דבר המטלטל כו'. ועיין מעשה רקח שם

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

אחד קדשי⁴⁹ בדק הבית, ואחד קדשי מזבח שנפל בהן מום, לכתחלה אסור להונות את ההקדש ואין פודין אותן לכתחלה אלא בשוייהן, ואם עבר וחלל על פחות משוייהן, אפילו הקדש שוה מאה דינר שחללו על שוה פרוטה הרי זו פדוי, בין שידע שאין החילול שוה כההקדש ובין שלא ידע וסבור ששוה ונמצא שאינו שוה מן התורה מחולל⁵⁰, ויצא לחולין ומותר ליהנות בו, ומדברי סופרים שהוא צריך חקירת דמים וחייב להשלים את דמיו⁵¹. שמדרבנן הצריכוהו שישלים הדמים כפי שיווי ההקדש⁵².

ה. קידושי אשה ... בפרוטה ובשוה פרוטה

כבר התבאר לעיל דף ב. קידושי כסף כיצד⁵³, נותן לה בפני שנים פרוטה⁵⁴ או שוה פרוטה⁵⁵, הן כסף הן כל דבר. ואומר הרי את מקודשת לי בזה.

ונוהגין לקדש בטבעת, ויש להם טעם בתיקוני הזוהר⁵⁶, וכך מנהגינו, קורא⁵⁷ לב' עדים ומראה להם טבעת קידושין, אם הוא שוה פרוטה ואמר להם הרב ראו זה הטבעת שוה פרוטה ואומרים הן.

ומדרבנן אין מקדשין לכתחילה במטבע⁵⁸.

⁴⁹ רמב"ם שם הלכה ח

⁵⁰ ערוך השולחן העתיד הלכות ערכין וחרמין סימן מה סעיף יד

⁵¹ ולא אמרו חכמים שלא תצא לחולין עד שישלים את הדמים כדי שלא לעכב הפדיון ושלם יבא לידי תקלה אלא עשו עליו חוב, ונראה דאפילו בקדשי מזבח מה שישלים ילך לבדק הבית שהרי הקרבן כבר הוכן בחילולו [כנלע"ד]. ערוך השולחן העתיד שם סעיף מז

⁵² בין שהיה האונאה כפי שיעור אונאה ובין פחות משיעור אונאה ובין כפי ביטול מקח וכמו שנתבאר שוה מנה שחללו על שוה פרוטה כולם מן התורה מחולל ומדרבנן צריך להשלים. ערוך השולחן העתיד שם סעיף מז.

⁵³ שו"ע ונו"כ שם כז א

⁵⁴ ע' סמ"ע סי' פ"ח ס"ב מפקפק לומר דבזמנינו זה דאין יכולים לקנות בפרוטה כ"א מעט מזער מן הדין היה לנו לומר דאין אשה מתקדשת בפרוטה. באר היטב שם ב וח"מ שם כג

⁵⁵ בב"ש שם ב כתבו תו' ריש קידושין דילפינן מעבר עברי דשוה כסף ככסף וכתב בחדושי הרב מוהר"ר יוסף מטראני אם התנה ע"מ שאתן כך זה ונתן שוה כסף בעל כרחא לא הוי נתינה הואיל שנתן שוה כסף ובעל כרחא. ועיי"ש שהאריך לפלפל בדבר וע' בס' המקנה בק"א מ"ש בזה וסיים שם לכך נראה דבכל ענין הוי ספק מקודשת ע"ש וע' בספר אבני מלואים סק"ד מ"ש בזה. וע' עוד בספר יד המלך פ"ג מהל' אישות הלכה א' מענין זה.

⁵⁶ רמ"א שם

⁵⁷ באר היטב שם א מדרשות מהרי"ל

⁵⁸ ב"ש לא ה, וכו' א, מהמרדכי, אולם עיין אבני מלואים שם ב שבש"ס משמע דמקדשין במטבע ע"ש ינ, א] בהאי דאמר כנסי סלע זה שאני חייב וכן באשה שחטפה מעות סי' כ"ח סעי' ה' ובש"ס (נב, ב) גבי האי דחטף זוזי מחברי' ואמר [ל]אשה מקדשת לי ולא אשתמיט בש"ס לומר דמדרבנן אין מקדשין במטבע. ומ"ש ב"ש בשם המרדכי המעיין במרדכי אינו נמצא שם אך בהגהה כתוב שם במרדכי פ"ק דקידושין (סי' תפ"ח) ו"ל

הלכות הדף היומי

מסכת מידות

ו. חמש סלעים של בן

נאמר⁵⁹ בפרשת בא ובפרשת קרח (שמות פרק יג פסוק ב) קָדַשׁ לִי כָּל בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל רֶחֶם בְּבִנִי יִשְׂרָאֵל בְּאָדָם וּגּוֹ', (במדבר פרק יח פסוק טו טז) כָּל פֶּטֶר רֶחֶם לְכָל וּגּוֹ' בְּאָדָם וּבְבִהֶמָּה יִהְיֶה לָךְ אֵךְ פֶּדֶה תִּפְדֶּה אֶת בְּכוֹר הָאָדָם וּגּוֹ'. וּפְדוּיוֹ מִבֶּן חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה בְּעֶרְכָּךְ כֶּסֶף חֲמִשָּׁת שֶׁקֶלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֲשִׂימָה גֵרָה הוּא. הרי מצות עשה על כל איש מישראל לפדות את בנו שהוא בכור לאמו, אפילו אינו בכור לאביו. והפדיון הוא בעד חמשת שקלים, ושיערו חכמים שהם ק"כ מעים והם שלשים דרהמים כסף מזוקק או שיווי השיעור הנ"ל, שהוא תשעים גרם כסף.

אולם לפי המנהג שנהגו מדורי דורות בירושלים, יש לתת שלשים ואחד דרהם כסף טהור⁶⁰, או שיווי, שהוא כתשעים ושלש גרם כסף טהור.

ויש לעקוב תמיד אחר מחיר כסף טהור, ולתת לפדיון הבן בהתאם למחירו המשתנה בשוק, שיעור של כתשעים ושלש גרם כסף טהור. (כולל מס ערך מוסף וכדומה)

ז. שלשים של עבד

גרסינן בהזהב דעתא אצורתא וצורתא עבידי דבטלה עיין שם האיך מקדשים במטבע עכ"ל ואינו אלא עיון דהיאך מקדשין במטבע דנימא נמי דעתא אצורתא ועבידי דבטלה וכבר כתבו לחלק בין תורת כסף לתורת חליפין.

⁵⁹ שו"ע ונו"כ יו"ד שה א

⁶⁰ והנה הנרא"ח נאה כתב, ששיעור הדרהם הוא שלשה גרם וחמישית. וכן כתב בספר זכרי כהונה (מערכת ח' אות יט). אבל לאחרונה יצא לאור קונטרס רביעית הלוג, תדפיס מקובץ בית אהרן וישראל, להרה"ג רבי יהודה מרגולין, ושם (עמוד יג) כתב, שאחרי מחקר שבאוסף המוזיאונים מכל המטבעות ברחבי העולם שבתוכם נמצא מספר רב של דרהמים מכל התקופות, ומכל מטבעות הדרהם שבתקופת הרמב"ם לא נמצא כמעט מטבע דרהם יותר משלשה גרם, ומכאן יש להוכיח שאין לשער משקל הדרהם כפי שהיה סבור הגר"ח נאה לשער, שהוא גרם וחמישית, אלא הוא 3 גרם. הליכות עולם חלק א' עמוד רצא. וראה עוד באורך במאור ישראל ח"ב עמוד צה – צו. וזה דלא כמו שנתבאר בשו"ת יחיה דעת ח"א (עמ' נ'), וח"ג (ס"ס יב), וח"ד (סי' נד). וילקו"י חלק ג' (מהדו"ק) בכמה דוכתי. וע"ע בשו"ת זבחי צדק חלק ב' (סימן כז) אמנם הסמ"ע בחו"מ (סי' פח) כתב לפקפק ע"ז, שבוה"ז אין די בשיעור זה, לפדיון הבן. וכ"כ הב"ח, שיש לתת שיעור שאין בו ספק לכולי עלמא. ע"ש. ועפ"ז כתב הראשון לציון הגאון רבי מיוחס בכר שמואל בספר פרי האדמה, שהמנהג בירושלים דור אחר דור להחמיר ולתת שלשים ואחד דרהם כסף מזוקק למצות פדיון הבן, ולפ"ז השיעור יהיה כתשעים ושלש גרם כסף טהור. גם בנתיבי עם (סי' שה ס"א) כתב, שפודין בשלושים דרהם כסף מזוקק, שהם כמאה גרם כסף מזוקק. ומחיר הכסף לא קבוע וכו'. וכמבואר כ"ז בשו"ת יחיה דעת ח"ד (דף רע"א סימן נד). ע"ש. ועיין ילקוט יוסף שובע שמחות ב אות מא

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

שור מועד שהמית עבד או שפחה כנענים משלם כופר וכופר⁶¹ העבדים בין גדולים בין קטנים זכרים או נקבות הוא הקנס הקצוב בתורה בפרשת משפטים (שמות כא פסוק לב) אם עבד יגח השור או אמה פסוק שלשים שקלים וגו' ומשלם שלשים סלע כסף יפה בין שהיה העבד שוה מאה מנה בין שאינו שוה אלא דינר.

ח. חמשים של אונס ושל מפתה

מי שפיתה בתולה⁶² קונסין אותו משקל חמשים סלעים של כסף מזוקק⁶³, וזה הוא הנקרא קנס, וכן אם אנס אותה, וקנס זה מצות עשה של תורה שני (דברים כב פסוק כט) ונתן האיש השכב עמה לאבי הנער חמשים כסף וגו'.

ט. מאה של מוציא שם רע

המוציא⁶⁴ שם רע על בת ישראל ונמצא הדבר שקר לוקה שני (שם פסוק יח) ויפסדו אתו, ונותן לאביה משקל מאה סלעים כסף מזוקק⁶⁵, שנאמר (שם פסוק יט) וענשו אתו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה כי הוציא שם רע על בתולת ישראל וגו'.

י. כולם בשקל הקודש במנה צורי

מנין כסף⁶⁶ האמור בתורה באונס ובמפתה ובמוציא שם רע והורג עבד הוא כסף הוא שקל הנאמר בכל מקום בתורה, ומשקלו שלש מאות ועשרים שעורה⁶⁷, וכבר הוסיפו חכמים עליו בימי יחזקאל הנביא⁶⁸, ועשו משקלו כמשקל המטבע הנקרא סלע בזמן בית שני, שהוא כ"ד מעין ולא כשקל

⁶¹ רמב"ם הלכות נזקי ממון פרק יא הלכה א

⁶² רמב"ם הלכות נערה בתולה פרק א הלכה א

⁶³ משנה בפרק יש בכור (בכורות דף מ"ט:) חמשים של אונס ומפתה בשקל הקדש במנה צורי. כסף משנה שם

⁶⁴ רמב"ם שם פרק ג הלכה א

⁶⁵ משנה פרק יש בכור (בכורות דף מ"ט:) מאה של מוציא שם רע בשקל הקודש במנה צורי. כסף משנה שם

⁶⁶ רמב"ם הלכות שקלים פרק א הלכה ב

⁶⁷ שהרי מעה משקלו מ"ז שעורות כמו שיבאר רבנו בסמוך ושקל הוא עשרים מעה הרי ש"כ והיינו כסף מזוקק בלי תערובות כלל.

⁶⁸ תוס' ב"ב צ' א' ועיין רי"ט אלגזי בכורות פ"ח סי' ע"ט בשם ש"מ"ק בשם תלמידי ר"י מתוספתא שבאונס ומפתה לא הוסיפו

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

הקדש שהוא רק כ' מעין, וכמה הוא משקל הסלע שלש מאות וארבע ושמונים שיעורה בינוניות⁶⁹.

יא. ושל דבריהם כסף ... התוקע לחבירו נותן לו סלע ... ולא תימא מאי סלע ארבע זוזי אלא מאי סלע פלגא דזוזא

החובל בחבירו מדין תורה חייב בחמישה דברים נזק צער ריפוי שבת ובושת. ויש הכאות⁷⁰ רבות שיש בהן צער וביזוי מעט ואין בהן נזק, ופסקו להן חכמים דמים קצובים שכל המכה את חבירו הכאה אחת מהן ישלם אותו הממון שקצבו לה⁷¹, ומהם מי שתקע את חבירו בכפו⁷² משלם סלע. וכללו באותה קצבה הקנס שראוי לקנוס אותו המכה והריפוי והשבת⁷³, ובין צריך לרפואה בין אינו צריך לרפואה, לעולם כזה הוא משלם. ויש אומרים⁷⁴ שאלו הדמים הקצובים אינן אלא בשביל הבושת והצער, מפני שב' הדברים האלו ישנם ברוב היזק שאדם עושה לחבירו, אבל אם יש רפוי ושבת הכל לפי הענין, כי בזה לא שייך לעשות קצבה שפעמים הם רב מאוד, ויש ללכת בכל כיוצא בזה אחר המנהג.

כל הסלעים⁷⁵ שנאמרו בשיעורים הנזכרים בתשלום קנס על הכאות אלו אינם סלעים צורי, אלא סלעים מדינה, שאין בו כסף אלא שמינית שבכסף צורי, והם שלוש מעין שכל מעה יש בו משקל 16 שיעורות כסף צורף.

⁶⁹ שהוא כ"ד פעמים ט"ז וכנ"ל ולפ"ז הוא תשס"ח פרוטה שהרי פרוטה הוא חצי שיעורה ומחצית השקל הוא שפ"ד פרוטות וכ"כ ברוקח עה"ת פ' תשא.

⁷⁰ שו"ע ונו"ב חו"מ תכ מא

⁷¹ ואלו באחרים שהזכירו שם, הבועט בחבירו ברגלו שהוא בזיון גדול אמרו שישלם ה' סלעים, הכהו בארכובתיו אינו גנאי כל כך משלם ג' סלעים, קבץ אצבעותיו כמו אונד אגודה והכהו בידו כך כשהיא אגודה, יש כאן גנאי וגם מכה בחזק משלם י"ג סלעים, סמרו על פניו הוא גנאי גדול וצער משלם נ' סלעים, סמרו באחורי ידו משלם ק' סלעים, וכן אם צרם באזנו או תלש בשערו או רקק והגיע בו הרוק משלם מאה סלעים, וכזה הוא משלם על כל מעשה ומעשה מהן. כיצד, כגון שבעט בחבירו ד' בעיטות אפילו זו אחר זו משלם ד' פעמים ה' סלעים, ואם סמרו על פניו שתי סמירות משלם ב' פעמים נ' סלעים, וכן בכולן.

⁷² והוא פירוש הרמב"ם, ע"ש, ורש"י [שם ד"ה התוקע] ור"ן [נ"י שם ל"ב ע"א מדפי הרי"ף] פירשוהו בענין אחר. סמ"ע חו"מ סימן א ו

⁷³ אף אם יש מחמת אותה הכאה הוצאות ממון דריפוי או שבת, אין צריך לשלם לו יותר. ובעיר שושן כתב שינוי לשון ז"ל, ואמרו שיתן הצער והבושת והריפוי והשבת כו', דמשמע דתחילת תיקונו היה כ"כ בשביל הריפוי והשבת כו', וללא צורך כתב כן, וגם אמירה זו לא מצינו שאמרו כן. סמ"ע שם נז

⁷⁴ רמ"א שם מג

⁷⁵ שו"ע ונו"ב שם מב

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

וכבר התבאר ששיעור הפרוטה משקל חצי שעורה⁷⁶ של כסף נקי, ומעה משקל 16 שעורים ושיעור שלוש מעין משקל 48 שעורים כסף נקי. שהוא 2.4 גרם⁷⁷ כסף צרוף⁷⁸.

וכבר התבאר במסכת כתובות דף מא: שדיני ממונות צריכים בית דין של שלשה מומחים סמוכים, שנאמר (שם פסוק ז) וְנִקְרַב בְּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים וְזָהוּ בְּדִינִי בְּגִזְלוֹת וְחִבְלוֹת, וְקִנְסוֹת⁷⁹, אבל בהודאות והלוואות מספיק מומחה אחד או שלושה הדיוטות⁸⁰.

ובחוץ לארץ שאין בית דין סמוכים, וכן בזמן הזה אף בארץ ישראל⁸¹, אין רשות לבי"ד לדון אלא בתורת שליחותם של בי"ד הראשונים הסמוכים שהיו בארץ ישראל. ותקנת חכמים היא זו, משום נעילת דלת בפני לוויים⁸², ולא נתנו להם רשות לעשות שליחותם אלא בדברים המצויים ויש בהם חסרון כיס, כגון הודאות והלוואות וכיוצא, אבל דברים שאינם מצויים, אף על פי שיש בהם חסרון כיס, כגון בהמה שהזיקה לחברתה בנזקי קרן בין תם בין מועד, או דברים המצויים אבל אין בהם חסרון כיס, כגון בושט, או דיני קנסות כתשלומי כפל קנס של אונס ומפתה וכן כל הקנסות שקנסו חכמים,

⁷⁶ שו"ע ונו"ב שם י, שמשקל השקל 320 שעורה. בזמן בית שני הוסיפו עליו ועשו את משקלו 384 שעורה, דהיינו תוספת של 1*5, והוא המטבע הנקרא סלע בתלמוד. "הסלע ארבעה דינרין והדינר שש מעין, ומעה היא הנקראת בימי משה גרה, ומעה היא שני פונדיונין ופונדיון שני איסרין." האיסר – שמונה פרוטות, ומשקל הפרוטה – חצי שעורה כסף.

⁷⁷ לפי חשבון גרם א' של כסף צרוף הוא ארבעים פרוטות כיום שנת התשפ"ג גרם כסף נע בין 2.44 ועד 3.26 ש נמצא שוה פרוטה הוא לערך 8 אג'.

⁷⁸ חזון איש יורה דעה הלכות פדיון בכור – סימן קפב אות יט ד"ה ושמעתי מפי נאמן ז"ל "ושמעתי מפי נאמן ששקל את הגרם ומשקלו כ' שעורות, ונמצא לפ"ז די"ח גרם הוא לוט קיסר וצ"ו גרם כסף צרוף הוא שיעור ה' לוט ושליש ועולה אלף תתק"ך שעורות ופודין במטבעות בתורת שוה כסף לפי השער של כסף צרוף ושמעתי דעכשו גרם כסף שיש בו סיג ט"ז אחוז למאה ניקח בשני מיל וחצי ונמצא גרם כסף צרוף ג' מילים פחות משהו, ונמצא שיעור פה"ב רפ"ח מילים שאפשר לקנות בזה צ"ו גרם כסף מזוקק, ושיעור פרוטה אחד מי"ג ושליש במיל שהרי בג' מילים קונים גרם כסף צרוף משקל כ' שעורות שהן ארבעים פרוטות, ואמנם השער עתיד להשתנות וצריך לחקור תמיד על השער" ועיין ה' תרו"מ שנדפס ע"פ מרן ז"ל בסוף קונטרס ה' כלאים ערלה, ועיין תחומין יז, תשנ"ז, 414 – 399 כותר: משקל השקל לפדיון הבן מפרופ' אברהם יהודה גרינפילד

⁷⁹ שכן שלש פעמים אלהים בפרשת שומר נאמרו, שהמפקיד טוען שהשומר שלח יד בפקדון, דהיינו גזלות, וכן חבלות, שכן מה לי שחבל בגופו ומה לי שחבל בממונו, וכן בדיני קנסות, כגון תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה וכיוצא בהם

⁸⁰ רבא אמר שאף הם צריכים מן התורה שלשה מומחים, שעירוב פרשיות יש כאן, אלא שכדי שלא תנעול דלת בפני לוויים, שימנעו מלהלוות שמא יכפור הלוח ולא ימצא מומחים לכופו לדין, תקנו חכמים שאפילו שלשה הדיוטות, שאינם מומחים, כשרים, רב אחא בריה דרב איקא סובר שבהודאות והלוואות מן התורה כשר לדון אפילו אחד, ולהלכה נחלקו ראשונים: יש פוסקים כרב אחא שמן התורה אחד כשר וחכמים הצריכו שלשה, ויש פוסקים כרבא שמן התורה צריכים שלשה מומחים וחכמים התירו אפילו אינם מומחים. עיין ש"ך שם נ א

⁸¹ שו"ע ונו"ב חו"מ א א

⁸² ויש מהאחרונים שכתב ששליחות זו היא מן התורה, אלא שנמסר הדבר לחכמים להורות במה עשו אותנו לשלוחם לדון מבלי סמוכים.

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

כתוקע לחבירו וכיוצא, אין דנים אותם אלא סמוכים, בארץ ישראל, ולפיכך אין דנים אותם בזמן הזה.

וכל אלו שאמרנו⁸³ שאין דנין אותו בזמן הזה, אם תפש הניזק דבר מה שהוא של מזיק⁸⁴, כשיעור מה שראוי לו ליטול על פי דין תורה⁸⁵, אפילו תפש בעדים אין מוציאים ממנו, ואם תפש יותר מכדי נזקו שמין לו בית הדין כדי נזקו ומוציאין ממנו המותר, ואפילו תפש יותר מכדי נזקו אם היח מגיע לו מדין קנס כגון כפל או ד' וה' אין מוצאין⁸⁶, ואין דנין אלא להחזיר המותר.

אולם אם בא הניזק לב"ד קודם שתפש ואמר תשומו לי הנזק מיד כדי שאדע כמה יש לי לתפוש אם אוכל, אין נזקקין לו כלל, שהרי זה כאילו דנים דיני קנסות ממש ששמין כדי לגבות⁸⁷, אבל אם תפש שמין ואומרים לו כך וכך תחזיר אם תפש יותר, ולא קודם שתפש דהוי כמי ששמין לו מה שיתן לו.

אף על פי שאין נזקקין לניזק לא לשום הנזק ולא לקבל עדותו נהגו קדמונינו וראשי ישיבות⁸⁸ כי ראו היזק וחורבה גדולה יוצא במה שאין דנין דיני קנסות, ועשו תקנה לנדות המזיק עד שיפייס בעל דינו, אבל אין מדקדקין עליו לומר כך וכך קצבנו עליך לתת לו וגם לזה קצבנו ליטול כך וכך, כי זה היה דיני קנסות ממש, אלא משערין בלבם שיעור קרוב⁸⁹ ואין מגלין אותו, ומנדין המזיק עד שיפייס לניזק, ורואין עד כמה מגיע מה שרוצה ליתן לו, אם הוא קרוב לאשר בלבם והניזק אינו רוצה לקבל, אומרים לו אין בנו כח לנדותו יותר מכך ומתירין לו את נידויו, בעו נתפייס ובין לא נתפייס בעל דינו⁹⁰, ואם הוא רחוק ממה ששיערו בלבם אין מתירין אותו עד שיקרב לאותו שיעור. אולם אין מנדים רק על כפל או ד' וה' אם כבר שילם את הקרן⁹¹.

וכשמשערין י"א⁹² צריכין לשער כל מה שמגיע לו מדין תורה, כגון כפל בגנב וד' וה' בטובח ומוכר וכה"ג. וי"א⁹³ שאין משערים אלא כדי מה שניזוק בפועל, וכן המבייש את חבירו בדברים אף על פי שאין דנין אותו, מ"מ מנדין את המבייש עד שיפייסנו

⁸³ שו"ע ונו"ב שם ה

⁸⁴ מיהו מתם שמשלתם מגופו כתב המרדכי (ב"ק פ"ג ס"ו מ) שהיה דעת ריב"א לפסוק ב"ר"ת (ב"ק טו: ד"ה ואי תפש) דוקא בתופס בהמה המזיקה דהוא משועבד ולא דבר אחר, ועיין מש"כ בתומים (סק"ג). אורים יב

⁸⁵ ולא על פי דיני ערכאות. ש"ך שם טו

⁸⁶ סמ"ע שם יח

⁸⁷ ומהרש"ל פסק כהרי"ף [ב"ק ל' ע"א מדפי הרי"ף] דבכל דבר שהוא ממון ואינו קנס אלא דלא שכיח שומעים לו, דתפיסה הוא דבר קל, ע"ש [פ"ח] סימן ב', ש"ך שם יז

⁸⁸ דהוא רק מכח תקנה של גאונים ולא מדינא דש"ס כלל. לכן נראה דאם מת המזיק דאין לנדות בנו, דלא קנסו בנו אחריו, וכל התקנה היה שלא יתרבו בעלי זרוע ומזיקין בעולם, ודי שנקנסו אותו, אבל בנו שלא היתה ידו במעל אין לקנסו, והבו דלא לוסף על תקנה, נראה לי. אורים שם יא

⁸⁹ סמ"ע שם יז

⁹⁰ רמ"א שם

⁹¹ סמ"ע יח ש"ך יש

⁹² שיטת הלבוש שם ו

⁹³ סמ"ע שם יח

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

כראוי לפי כבודו, דיותר הוא בשת דברים מבשת של חבלה, שאין דבר גדול מלשון הרע ודבה שאדם מוציא על חבירו, וקונסין אותו ומכין אותו מכת מרדות שעבר על לאו דלא תונו איש את עמיתו [ויקרא כה, יז], אף על פי שהוא לאו שאין בו מעשה שאין לוקין עליו, מ"מ תקנו רז"ל [עי' מרדכי ב"מ סי' שו] להכותו מכת מרדות או שיפדה עצמו בממון לפי ראות עיניהם, והכל לפי הענין לפי המבייש והמתבייש.

וכבר הסכימו האחרונים הגדולים שבדורינו למגדר מלתא שפדיון המלקות הוא בעד ל"ט זהובים, ולא מדינא אלא לפי צורך שעה ולפי ראות הדיינים.